

Red. motser de för saken intresserades anmärkningar, men får, i anseende till utrymmets inskränkthet uppmåna blifvande Insändare, att icke göra dem alltför omständliga. Några allmänna betraktelser af D.r Lönnrot samt 3:dje Runon i dess nya skick skola med det första införas, redan förrän framställningen af upplagans ytterligare innehåll torde medhinnas.

För sin del har undertecknad blott att anmärka mot den ändring, D.r Lönnrot gjort i 31:sta Runon. Det synes väl för sammanhanget nödvändigt, att Kullervos föräldrar icke dödas, då de ännu längre fram uppträda såsom lefvande. Men denna motsägelse torde med skäl kunna lemnas åt framtida forskares lösning. Troligt synes, att sednare delen af Kullervos öden utgör en sednare dikt; och det kan då förmodas, att äfven den förra skall i traditionen förefinnas förändrad till öfverensstämmelse härmed. Också är det här en ringa sak, att förutsätta, det skogsfrun, som förer Kullervo till föräldrar och syskon, återkallat dessa till lifvet och gifvit dem den så hemlighetsfulla nya boningsplatsen. Då Kalevalas upptäckare och ordnare förut så samvetsgrannt vidhållit traditionen, utan afseende på de motsägelser, den förra upplagan företedde, och han sett dessa så lyckligt lösas af sednare forskningar, så bör detta vara ett ytterligare skäl, att fortfarande låta dikten bibehålla sitt eget traditionela skick.

J. V. S.

39 FINSK LITTERATUR

Litteraturblad n:o 13, december 1848

I. OS-VIITTA YHTEISEEN JA SUOMEN GEOGRAFIA'AN, STENHAMMARIN JA PALMBLADIN MUKAAN SUOMENNETTU. VIIPURISSA 1848.

Detta lilla kompendium af 2 1/2 ark 16:o synes undgått allmänhetens uppmärksamhet. Det förtjenar dock att kännas af dem, som för de börjande folkskolorna möjligen önska någon ledtråd i Geografin. Innehållet är: de vanligaste uppgifter i matematisk Geografi; haf och land; berg; sjöar och floder, jemte förklaringar öfver benämningarne på särskilda former af land och vatten samt notiser om människoslägtets skilda racer, om hufvudreligionerna och statsförfattningar. Härtill kommer nu en Finlands geografi afhandlad i största korthet.

Boken kan dock i anseende till sin kompendiösa art rekommenderas endast såsom minneshielp för lärjungen, till hvars namnregister läraren har att muntligt tillägga, hvad i saken egentligen är värdt att lära. Också kan Förf. icke obetingadt lofordas för klarhet i förklaringarne. Framställningarne i matematisk geografi t. ex. lemna anledning att påminna, huru det icke är nog, att en författare sjelf innehar skolkunskap i ett ämne, för att göra honom lämplig till dettas utläggande i en lärobok eller folkskrift. Tvärtom kan man tillräkna den stora mängden af läroböcker, bland hvilka så få dugliga kunna uppletas, den falska föreställning hos mången lärare, att den reda i en förut oredig kunskap, han under andras undervisande vunnit, utgör en tillräcklig insigt i det ifrågavarande ämnet. Vi hafva förut tagit oss friheten påminna, att den, som med gagn vill skrifva för folket, bör fullkomligt besitta den vetenskap öfver hvilken han skrifer. Om icke fullt ut lika höga fordringar kunna ställas på den, som skrifer en lärobok för skolan, bör dock äfven hans insigt närma sig den verkliga vetenskapsmannens. Ty just för att klart framställa de första elementerna i en sak, fordras

en fullständig och redig insigt i det hela.

För att icke utan bevis hafva anført detta mot Författaren, fäste vi hans uppmärksamhet derpå, att t. ex. hvarken jordaxel eller eqvator i hans bok äro så definierade, att saken af läsaren kan fattas. Icke ens Öster och Vester äro begripligt angifna. Likaså låter Förf. ganska riktigt eqvatorn dela jorden i norra och södra halfklotet, men af oaktsamhet berättar han omedelbart derefter, att Gamla Verlden ligger på det ena halfklotet; Nya Verlden på det andra. Flera försök att öfversätta fremmande benämningar måste anses för misslyckade. Så
10 Grönland – »Ruoho-maa», Spetsbergit (Spetsbergen?) – »Pysty-vuoret.» Läsaren finner här äfven inkonsequensen af att skrifuva Grönland och Spetsbergit. Några dylika lapsus förekomma. Men öfverhufvud har Förf. välbetänkt underlåtut att förfinska de geografiska namnen och åstadkomma den namn- och sakförbistring, hvilken de rätta stockfinnarne prisa.

Ännu några ord om, hvad vi anse en handbok af detta slag böra innehålla. Förf. har visst icke öfverflödat med namn. Likväl anse vi, att åtskilliga uddar, öar, vikar, bergsträckningar saklöst kunnat förbigås, och i stället några sidor kunnat uppoffras åt det allmännaste af
20 Europas politiska geografi. Hvertill gagnar t. ex. det Palmbladiska uppräknandet af Alpernas sträckningar mellan de högsta spetsarne? Monne det ej vore nyttigare förmåla, att Schweitz ligger på deras norra sida, Italien på den södra. Att de på några ställen förekommande antika namnen bredvid de nyare utgöra en verklig lyxartikel, lär icke sättas i fråga.

Sedan borde denna toma ram fyllas med något innehåll. Den allmänna geologiska konfigurationen, hafsströmmarne, vindarne, magnetnålens förhållanden, temperaturolikheter och vextgeografi utgöra ämnen, hvilka kunde och borde vidlyftigare afhandlas, för
30 innanläsning icke för utanlexor. Vid den politiska geografin åter borde folknummern, befolkningens täthet, åkerbrukets och manufakturernas art, produkternas värde, kommunikationssätt och handelsvägar utförligare framställas. I närvarande kompendium, likasom i de flesta större läroböcker, förekommer af allt detta föga eller intet. Men hvad gör väl lärjungen under sådane förhållanden med blotta namnen? Det är icke svårt att inse, att de för sig gifva en död kunskap. Man kan säga: läraren må muntligen framställa det här påpekade. Men det är bättre, att lärjungen i dess framställning har en god lektyr. Namnen kan han plocka upp ur hvarje karta. Men en läsning, som väcker eftertanken, är
40 en sällsynt sak. Det är en sådan, vi äfven i geografin förorda.

2. MATTI MÄKELÄSTÄ ELI MUUTTUVAINEN TALONPOIKA – TARINA, SAVON LASSIN TOIMITTAMA. VIIPURISSA 1847. (10 KOP. H.)

Såsom en på titelbladet tillagd anmärkning ger vid handen, är denna berättelse arbetad efter Danskt original, och man finner lätt, att originalet är Holberg's »Jeppe Nielsen paa Bjerget.» Bearbetaren har utbytt den dramatiska formen mot den berättande. Om betydande
50 afvikelser i innehållet förekomma, hafva vi icke haft tillfälle att afgöra.

Huruvida sagde formvexling är för intrycket förmonligt, kan redan på förhand afgöras. Ty det säger sig sjelft, att mästerstycken, sådane som Holbergs, måste förlora på att afklädas sin genuina form. Likväl kan bearbetaren till ändringens försvar åberopa, att den episka formen står folket närmare, än den dramatiska. Och skriften synes uppenbar-

ligen ämnad till folkskrift. Också hindrar intet stycket att i denna form vara förträffligt, ehuru det står tillbaka för det än förträffligare originalet.

För dess egenskap af folkskrift hade det dock varit önskligt, att bearbetaren, som genom Mattis (Jeppes) omvändelse slutat stycket med en moralisk tillämpning, äfven låtit Lisa dela hans omvändelse; såsom också hennes förhållande till klockaren kunnat stadna vid mannens misstankar, utan att det, såsom här och hos Holberg skett, behöft tagas för verklighet och framläggas i öppen dag.

För öfrigt har stycket i denna Finska parafras bibehållit sin glada friska lustighet, och man läser det med mycket nöje. Härtill bidrager språkets ledighet. Bearbetaren, som är densamme med Förf. till ofvan anmälda geografiska kompendium, behandlar nemligen i båda skrifterna språket med största lätthet. Våra grammatici kunna väl stöta sig vid åtskilliga provinciela former och förkortningar t. ex. »oppina», »käskenä», »tainna». Men isynnerhet i Tarinan, i dess samtalspråk, taga de sig väl ut. 10

3. VASTAUS KIRJA SILLEN KIRJALLEN, JOKA VÄÄRÄN OPIN KAUHISTUS-KIRJAA VASTAAN ON TURUSSA RÄNTÄTTY, V. 1846, J. N. E. SORTAVALASSA 1848. 20

4. TOHTORIN M. LUTHERUKSEN ANKARA VAROITUS AHKERAAN RUKOUKSEEN J. N. E. RUOTSIN KIELESTÄ SUOMEKSI KÄÄNNETTY. SORTAVALLASSA 1848.

Båda dessa skrifter äro, den förra författad, den sednare öfversatt af den outröttlige H. R. (Pastor Renqvist) och tryckta i den nya officinen i Sordavala.

Såsom titeln ger tillkänna, är den förra skriften en duplik till den kritik öfver H. Rs. »Väärän Opin Kauhistus,» hvilken vi anmält i Litteraturbladet 1847 (N:o). Såsom oftast i sådane fall händer, har H. R. här hufvudsakligast antastat sin motståndare för falska uppgifter och misstydingar. »Väärän Opin Kauhistus» var rigtad mot pietisterna af Ruotsalainen's skola. Kritiken öfver densamma härledde sig från Hr. Hedberg eller någon af hans anhängare. Här vänder sig nu H. R. förnämligast mot dessa. Läger man till dessa stridskrifter en under Ruotsalainen's namn utgifven skrift med titel: »Muuan Sana Heränneillen» Kuopio 1847, så har man i dem någon upplysning om de skilda sekternas läror. Eljest synas Ruotsalainen's anhängare vara minst verksama som författare. Dock hafva flera öfversättningar af större arbeten utgått från dem. Deremot finnas talrika originalafhandlingar på Finska af H. R., och äfven Hr. Hedberg har utgifvit »Uskon Oppi Autuuden,» deri han sammanfattat summan af sin lära. 30 40

I N:o 4 afhandlas en särskild stridsfråga mellan partierna. H. R. lärar nemligen ett flitigt begagnande af bönen. Men detta anse motståndarena för en gren af katolsk verkhelighet. Isynnerhet Ruotsalainen's anhängare förkasta bönen såsom egentligt salighetsmedel, d. ä. såsom främjande tron och bättringen, anse åtminstone bönen under ångerns tillstånd kunna blifva en snara till säkerhet och vantro. Häremot ifrar nu H. R. rätteligen på det högsta, med skriftens ord bevisande, att bönen just för den ångrande syndaren utgör ett kraftigt medel att komma till tron, d. ä. att vinna förtröstan på Guds nåd och kraft till det goda. Det kan nog eljest hafva sina goda skäl, hvarföre pietisterna frukta för bönens missbrukande. Den, som sett en sådan Sions sånger 50

sjungande församling, kan icke värja sig för den öfvertygelse, att gudaktighetsöfningen här spelar samma rol, som t. ex. klädedrägten, utseendet, hyggligheten, konsten att behaga på en bal. Den måste såsom dessa bli ett medel att lysa framför andra och tillfredställa egenkärleken. Också öfverlemnas vid sammankomsterna sjungandet och läsandet förnämligast åt qvinnfolket. Språket: »när du vill bedja, så gack i din kammare,» är öfverhufvud icke partiets valspråk. Af motståndarena beskylls äfven det parti, hvars lärar H. R. representerar, att på yttre bönceremonier, fästade vid vissa tider och stunder, lägga för mycken vikt. Hr. R. åter påstår, att de förra fördöma all bön i ord, under knäfall o. s. v. Om så är, är detta en sednare tids lära, hvilken tidigare ingalunda hyllades af Ruotsalainens anhängare.

För öfrigt röja dessa stridskrifter från alla sidor, likasom hvarje samtal med en pietist, huru litet hos dem finnes af kristlig kärlek och saktmod. Såsom alla blinda efterbedjare härma de helst sina förebilders fel. Hvar och en vill vara en Luther i nit och grofhet mot annorlunda tänkande, ehuru litet de än ega af den stora reformatorns insigt och snille.

J. V. S.

20

40 INHEMSK SVENSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 13, december 1848

I. NECKEN POËTISK KALENDER FÖR 1849, UTGIFVEN AF F. BERNDTSON. H:FORS 1848.

Femton signaturer hafva lemnat bidrag till denna årgång, de flesta förut kända – de flesta äfven förut bättre kända, än de här uppträda. Det skall fägna Ref., om någon annan i årgången kan upptäcka nya förtjenster. För sin del finner Ref. densamma, hvad man kallar, nog mager.

»Vårt Folk» af T***, »Min Flicka» af F., »Fåfäng Önskan» af X, de båda sednare nya signaturer, utmärka sig genom någon originalitet, alla äfven genom vacker form. Men om den öfriga lyriken i Kalendern är bättre tiga, än tala.

»Kung Sigismunds Värn» är Tredje Akten till ett dramatiskt arbete i bunden stil af C. Vi tro knappt, att fragmentet skulle förråda Förf. – så nyktert förefaller det i jemförelse med hans sedvanliga rikedom på tankar och bilder. Men företalet röjer omisskänneligt författaren. Läsaren frågar; hvarföre detta stycke ensamt, ett fragment bland en mängd hela, om just icke helgjutna, kompositioner i en kalender, skall ega ett företal. Vi kunna sannerligen icke besvara frågan annorlunda, än att sådan är Förf.s sed, att i företal och inledningar stämma läsaren mot Förf.s produktioner. Sådan är äfven verkan af detta företal. Det lägger på fragmentets meddelande en vikt, hvilken ingen lärer vilja tillerkänna detsamma. Eller hvem kan väl finna skäl deri, att Förf. på detta kort vill spela om sitt poëtiska vara och icke vara? Hvem vill anse, att fragmentets nedskrifvande på »tre dygn» företrädesvis gör det egnadt till ett sådant spel? eller att ett poëms skönhet vinner eller förlorar genom tidsmättet för dess författande? Man berättar, att Byron någon tid af sitt lif hvarje natt skref 150 verser, att han vid sitt morgonkaffe utströk 50 af dessa, att ännu 50 ströko med efter spatserridten, och att de återstående 50 dagligen inbragte honom 50 guineer. Men man vet icke, att någon skulle gjort denna kuriositet till